

Brevet som gav Stockholm sitt namn

Berättelse

Det var sommaren år 1252. Vid Mälarens utlopp, där sjön rann ut mot havet, låg ett litet samhälle med murar och torn. Här fanns en bra plats att skydda och en bra plats att handla. Folk kallade platsen Stockholm.

Den här dagen satt Birger Jarl tillsammans med sin son, kung Valdemar. Valdemar hade blivit vald till kung två år tidigare, men han var fortfarande mycket ung. Därför var det fadern, Birger, som hade den verkliga makten i landet.

De skulle skriva ett brev. Brevet var till nunnorna i Fogdö kloster, som låg i Södermanland. I brevet lovade kungen och Birger att de tog klostret i sitt beskydd. De lovade också att nunnorna inte behövde betala vanliga avgifter eller kungens skatter.

En skrivare skrev brevet för hand. Han skrev på latin, som var skriftens språk på den tiden, och han skrev på pergament, alltså på torrt skinn. Allt skedde noga och långsamt, för ett sådant brev var viktigt.

Längst ner på sista raden skrev han varifrån brevet kom. Där står orden "datum Stockholm", som betyder ungefär "skrivet i Stockholm". Mannen tänkte säkert inte på det, men han skrev just då något historiskt. Det var nämligen första gången som namnet Stockholm fanns med i en text.

Brevet finns kvar än i dag. Det förvaras i Riksarkivet i Stockholm. Eftersom det är det äldsta beviset på stadens namn, brukar man säga att Stockholm "föddes" år 1252. Staden hade säkert funnits en tid innan, men nu fick den för första gången sitt namn på papper.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
utlopp	platsen där en sjö rinner ut mot havet
ett samhälle	en plats där människor bor tillsammans
en mur	en hög och tjock vägg av sten
handla	köpa och sälja varor
den verkliga makten	den som egentligen bestämmer
ett kloster	ett hus där nunnor eller munkar bor och ber
beskydd	hjälp och skydd mot fara
en avgift	pengar man måste betala för något
en skrivare	en person som skrev brev och texter för hand
pergament	torrt skinn som man skrev på förr

ORD	FÖRKLARING
Riksarkivet	platsen där staten sparar gamla viktiga dokument

Läsförståelsefrågor

1. Var låg samhället som kallades Stockholm?
 1. Mitt inne i en stor skog.
 2. Vid Mälarens utlopp mot havet.
 3. Långt uppe i norra Sverige.
2. Varför hade Birger den verkliga makten och inte kung Valdemar?
 1. Valdemar var fortfarande mycket ung.
 2. Valdemar bodde i ett annat land.
 3. Valdemar ville inte vara kung.
3. Vad lovade brevet nunnorna i Fogdö kloster?
 1. Att de skulle få ett nytt och större kloster.
 2. Att de inte behövde betala vanliga avgifter och skatter.
 3. Att de skulle flytta till Stockholm.
4. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Brevet skrevs på latin.
 2. Birger skrev själv hela brevet med egen hand.
 3. Brevet förvaras i dag i Riksarkivet.
5. Varför var ordet "Stockholm" i brevet så speciellt? (öppen fråga)
6. Varför tror du att man säger att Stockholm "föddes" år 1252, fast staden fanns redan innan? (inferens)

Facit

1. Vid Mälarens utlopp mot havet.
1. Valdemar var fortfarande mycket ung.
1. Att de inte behövde betala vanliga avgifter och skatter.
1. ja b) nej (texten säger att en skrivare skrev brevet för hand, inte Birger själv) c) ja
- Exempel på svar: Det var första gången som namnet Stockholm fanns med i en text. Tidigare hade ingen skrivit ner namnet.
- Exempel på svar: Det är det äldsta beviset vi har på namnet. Vi vet inte säkert hur länge staden funnits innan, så året då namnet först skrevs får bli en slags startpunkt.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

A2-nivå (sfi-c). Texten är skriven i preteritum och kompletterar biografien genom att zooma in på ett enda, väl belagt ögonblick: skyddsbrevet för Fogdö kloster 1252, det äldsta skriftliga belägget för namnet Stockholm. Skilj på det belagda (brevet finns kvar) och det osäkra (exakt när staden grundades). Bra för att öva preteritum och tidsuttryck (då, innan, just då).

Diskussionsfrågor

- Gamla dokument kan berätta mycket om historien. Vilket gammalt papper eller foto skulle du vilja spara åt framtiden?
- Birger styrde landet fast hans son var kung. Är det rätt att en vuxen bestämmer åt ett barn som har en hög post? Varför eller varför inte?
- Vet du när och hur din hemstad eller hemby fick sitt namn?
- **Skriv (4 meningar):** Berätta om en plats som betyder mycket för dig. Hur ser den ut, och varför är den viktig?

Källor och faktagranskning

- Birger Jarl – Wikipedia (svenska/engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Birger_Jarl
- SO-rummet: Birger jarl – <https://www.so-rummet.se/kategorier/birger-jarl>
- Populär Historia: Birger jarl – jarlen som byggde riket – <https://populärhistoria.se/sveriges-historia/kungar-drottningar/birger-jarl-jarlen-som-byggde-riket>
- Erikskrönikan (medeltida källa till grundandet av Stockholm)

Faktagranskad i juni 2026. Birger Magnusson (Birger Jarl) föddes omkring 1210, troligen i Bjälbo i Östergötland, och dog den 21 oktober 1266 i Jälbolung i Västergötland. Han var jarl och Sveriges verkliga makthavare cirka 1248–1266, men blev aldrig kung. Hans son Valdemar blev kung 1250 och Birger styrde som förmyndare/regent. Han knyts traditionellt till grundandet av Stockholm (omkring 1250; första skriftliga omnämmandet 1252) och till de så kallade fridslagarna (hemfrid, kvinnofrid, kyrkofrid, tingsfrid). Han ledde också ett korståg som befäste svenskt inflytande i Finland. Osäkerheter: exakt födelseår och födelseort är inte säkert belagda; uppgiften att han "grundade" Stockholm bygger till stor del på Erikskrönikan och är delvis legend. Han är begravd i Varnhems klosterkyrka i Västergötland.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.